

Személy és küldetés Hans Urs von Balthasar teológiai antropológiájában

SZABÓ DÁNIEL SP

Abstract: Jesus Christ is the only one in whom shines the perfection of personal being. According to Hans Urs von Balthasar's conception every conscious subject, every human being in Christ can become a real and full person. God chooses everyone for a special mission, invites them at the appropriate time and sends them to follow Jesus Christ's steps in a personalized way. In this process our most important ability is human freedom which exists in a constant dialogue with God. The chosen person is invited to live in Christ - in St. Paul's words: "I have been crucified with Christ; yet I live, no longer I, but Christ lives in me." (Gal 2,19–20) - as a member of the Church and society. In this study, I intend to highlight some aspects of Hans Urs von Balthasar's Christian anthropology from the perspective of the discovery and development of personal vocation.

Keywords: *mission, person, vocation, conscious subject, Hans Urs von Balthasar, Christian anthropology.*

Kulcsfogalmak: *küldetés, személy, hivatás, szellemi szubjektum, Hans Urs von Balthasar, teológiai antropológia.*

„Ki vagyok én?” „Mi az életem értelme?” Ezek az összetartozó kérdések mindannyiunk szívét megérintik időről időre, és talán meglepődünk, mennyire töredékesen tudunk választ adni rájuk. Identitásunk és életünk értelme nem ragadható meg maradéktalanul számunkra, nemcsak azért, mert kifejezésük meghaladja a rendelkezésünkre álló fogalmi kereteket, hanem azért is, mert

SZABÓ DÁNIEL SP piarista szerzetesnövendék, a Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskola és az Eötvös Loránd Tudományegyetem hittanár–történelemtanár szakos hallgatója; szabo.daniel@piarista.hu. A téma első részét lásd (Személy és küldetés összefüggései Hans Urs von Balthasar krisztológiájában): *Sapientiana* 13 (2020/1) 14–33.

magunk számára is talányos létezők vagyunk. Nem tudjuk ugyanis átfogni egyetlen pillanatban sem lényünk minden rezdülését, múltunk és jövőnk pedig még ennyire sincs a kezünkben, enélkül viszont képtelenség véglegesen mondani arról, kik vagyunk és mi végre létezőnk. Részben társadalmunk jelenkori struktúrájából is következik, hogy széles körű szabadságunk birtokában nehezen találjuk meg életünk vezércsillagát, mindennapi döntéseink sokszor következtelenek.¹ Ebben a tanulmányban arra teszek kísérletet, hogy Hans Urs von Balthasar gondolatmenetét követve felvázoljam, hogyan kaphatunk világosabb választ, ha ez egyáltalán lehetséges, a fenti két egzisztenciális kérdésre.

Balthasar az emberről mint szellemi szubjektumról beszél, aki rendelkezik azzal a képességgel, hogy személlyé váljon, vagyis valóban megismételhetetlen és egyedi létezőként sajátos identitásra tegyen szert, mely együtt jár egy egészen személyre szabott küldetés teljesítésével. Arra a kérdésre, hogy „Ki vagyok én?“, valójában egyetlen valaki adhat választ, az, aki igazán a szíve mélyéig ismeri az embert, aki megteremtette és meghívta.

I. A SZELLEMI SZUBJEKTUMTÓL A SZEMÉLYIG

A szellemi szubjektum, az emberi „Én” nem születhet meg egy vele szemben álló „Te” nélkül. Ez a pszichológia, a perszonalista filozófia és a szentháromságtani alapokból táplálkozó teológiai antropológia alapvetése, ezen az alapon áll Balthasar is. Az ember öntudatra ébredésének folyamata annak istenképűségében van megalapozva, a Szentháromság életében van elrejtve. Isten belső élete, a szentháromsági személyek relációban való léte, „születése” képezi a modelljét az emberi személy létrejöttének is.²

Az ember teremtését ez a nézőpont új perspektívába helyezi, hiszen Isten személyes és egyedi teremtő aktusában a teremtményt létbe hívó relációt fedez-

¹ Vö. GISBERT GRESHAKE: *Hallgatni a hívásra*, Jezsuita Kiadó, Budapest, 2019, 6–9. (ford. Bruncsák István) Greshake világosan megfogalmazza, hogy igazi identitásra akkor tehetünk szert, ha magunkat olyan lényként szemléljük, akit Isten egyedi módon teremtett, meghívott, szolgálatába fogadott, és küldetéssel bízott meg. Greshake koncepciója ezen a ponton gyakorlatilag azonos Hans Urs von Balthasar megközelítésével.

² Vö. PUSKÁS ATTILA: Az isteni szeretet és az ember önazonossága. A drámai személyfogalom Balthasar teológiájában, in uő: *Megismertük és hittük a szeretetet. Metszetek Hans Urs von Balthasar szeretetteológiájából*, Szent István Társulat, Budapest, 2012, 133–148, 135.

hetünk fel.³ Isten az a jelentős Másik, akivel szemben az emberi Én létrejön. Teremtő és teremtmény kapcsolata – a teremtés aktusában – az az alapvető Én–Te viszony, amelyben egyrészt az emberi személy konstituálódik, másrészt ez az ontológiai alapja minden más Én–Te kapcsolat kibontakozásának:

„Az ember istenképűsége ebben az értelemben mint a Teremtővel az eredendő és kikerülhetetlen Én–Te, megszólítás-válaszadás kapcsolatában állás, széttörhetetlen és elveszíthetetlen. Ez a transzcendens-személyes Istenhez való viszony az emberi kapcsolatok által közvetített személyes létre jutásnak az ontológiai alapja és lehetőségei föltétele. [...] Mivel a kategoriális emberi közvetítés minősége, intenzitása változó lehet, ezért a személyes létre jutás mértéke, mélysége is különböző.”⁴

A teremtett ember pusztá létével valamiféle választ ad Istennek teremtő, megszólító tetteire. Ez az eredeti viszony kategoriális közvetítés útján bontakozik ki, ami azt jelenti, hogy az emberi személy sajátos fejlődése során jut el addig a pontig, hogy ez a kapcsolat tudatossá válik benne. Az egyes ember életében különböző lehet azoknak a kapcsolatoknak a minősége, amelyekben az egyén növekedhet személyes létében. A kapcsolatok minősége arányos a megszólítás, az elfogadás, a befogadás és összességében a két személy közötti szeretet mélységével. Ezek a személyes kapcsolatok járulnak hozzá ahhoz, hogy az emberi személy Teremtőjével is élő és személyes kapcsolatba kerüljön, vagy pontosabban fogalmazva, hogy a teremtése pillanatától létező egyedülálló viszony tudatossá válhasson benne.

Ez a kapcsolatalapú megközelítés az örök jövő perspektívájában létező személy eredetének kérdése felől teszi érthetővé a lélek egyediségéről és halhatatlanságáról vallott keresztény igazságot. Szükséges annak rögzítése, hogy az embernek halhatatlan szellemi lelke van.⁵ Ezt az állítást azonban nem szabad-

³ Az egyház hitéhez szorosan hozzátartozik, hogy az egyes ember lelkét Isten közvetlenül teremti meg. Ez a tanítás már az V. Lateráni Zsinaton (DS 1440) megtalálható csírájában, majd egészen kifejezett módon XII. Pius *Humani generis* kezdetű enciklikájában (DS 3896). A személy relációalapú megközelítése szorosan kapcsolódik ehhez a hagyományhoz, és az emberi lélek közvetlen teremtésében, Isten személyes odafordulását, az Isten hangját potenciálisan meghallani képes ember megszólítását fedezi fel. Ez utóbbi gondolat Karl Rahner teológiájának egyik sarokpontja.

⁴ PUSKÁS ATTILA: *A teremtés teológiája*, Szent István Társulat, Budapest, 2010, 290–291.

⁵ Vö. JOSEPH RATZINGER: *Bevezetés a keresztény hit világába*, Vigília, Budapest, 2007, 312–314. (ford. Dévényi István)

na a személy születésének relációalapú megközelítésétől elválasztva tárgyalni, különben megoldhatatlan teológiai problémákba ütközünk.⁶ Az emberi személy halhatatlansága és egész léte ugyanis Istennel való eredeti kapcsolatában van megalapozva, attól elválasztva nem érthető meg, és valójában nem is létezik, az ember örök életének ugyanis Istennel való kapcsolatában van az alapja.

1.1. Az emberi személy szabadsága

Az emberi személy alapvető vonása, hogy szellemi természettel rendelkezik, hogy az Isten-drámában valódi szabadsága van, és hogy öntudatra ébredt. Ezek a tulajdonságok képezik az alapját annak, hogy az egyes szellemi szubjektumok személlyé váljanak. Balthasar teológiájának kritikus pontja Isten végtelen és az ember véges szabadságának együttműködése, amelyre itt is külön figyelmet szentelünk, hiszen a szabadság az a képesség, amellyel az ember választ adhat Isten meghívására, amellyel vállalhatja vagy elutasíthatja küldetését.

Az ember véges szabadsága nélkül elképzelhetetlen az ember és Isten között játszódó dráma, maga az üdvtörténet.⁷ Nélküle ugyanis nem beszélhetnénk az emberről mint szubjektumról. Isten az embert valódi szabadsággal ruházta fel, valódi teret adott neki saját maga meghatározására. Ez a szabadság magában foglalja az Isten mellett vagy ellen való döntés lehetőségét is, amely elengedhetetlen ahhoz, hogy valódi szeretettel tudjon fordulni embertársai és Isten felé. Természetesen Isten és ember szabadsága nem egy szinten helyezkedik el, az ember esetében teremtett, véges, míg Istennel kapcsolatban abszolút szabadságról beszélhetünk, és éppen ez az abszolút szabadság teszi lehetővé, hogy véges szabadság létezhessen.⁸

Az ember véges szabadságának lehetősége a Szentháromság belső életében van megalapozva. Az Atya és a Fiú közötti „távolság” az oszthatatlan isteni

⁶ Ilyen teológiai probléma, hogy a lélek és test szoros egysége nehezen válik érthetővé, ha az emberi lelket mintegy az ember halhatatlan „alkatrészeként” szemléljük, ami pedig egyenesen a közties idő megoldhatatlan problémájáig vezet. Hasonlóan zavart okoz az ember és az állatok megkülönböztetésére, a személyes létezés mibenlétére vonatkozó kérdésekben is, ugyanis a lélek eltárgyasítása a szellemi képességek és a személyes létezés azonosításának veszélyét hordozza magában, amelynek súlyos következményei lennének a bizonyos szellemi funkciókkal már vagy még nem rendelkező emberi személyek számára.

⁷ Vö. HANS URS VON BALTHASAR: *Theo-Drama. Theological Dramatic Theory, II: The Dramatis Personae: Man in God*, Ignatius Press, San Francisco, 1992, 50–51. (ford. Graham Harrison)

⁸ Vö. PUSKÁS ATTILA: *Az isteni szeretet és az ember önazonossága*, i. m., 135.

lényekben a teremtés végső lehetősége, amelyben lehetséges a valódi különállással egyidőben megvalósuló egység. Ez az a tér Balthasar gondolkodása szerint, amely az Istentől különböző, de tőle mégsem elszakított világ teremtését lehetővé teszi. A filozófiai és vallási tradíció ugyanis kétféle megoldást ismer az egység és különbözőség problémájára. Vagy az egységet abszolutizálja, végső soron minden létezőt beolvasztva egyetlen Abszolútumba, vagy a sokféleségből és a belőle fakadó feszültségből való kitörés lehetetlenségét állítja, „megváltásként” pedig az ebbe való beletörődést kínálja. A Szentháromság belső élete az egység és sokféleség problémáját új fényben világítja meg. Isten életében az egység a sokféleségben valósul meg.⁹ Az Atya, a Fiú és a Szentlélek valóban különböznek egymástól egymáshoz való viszonyuk alapján, ám ez a különbözőség az egyetlen isteni lényekben egységet képez a szeretet tökéletes közösségében.

Az ember valódi véges szabadsága azért képzelhető el, mert maga a teremtés a Fiúra való tekintettel történik. A Fiú ugyanis az Atya önjárandékozására adott hálájában, önmaga viszontajándékozásában előre felajánlja magát az esetlegesen bűnbeeső teremtett világ megváltására. A Szentháromság-Egy-Isten számára a világ teremtésének kockázata így vállalható, a Fiú nyújt garanciát arra, hogy a teremtés be fog teljesedni akkor is, ha benne az ember véges szabadságával visszaélve nemet mond Isten szeretetére. Krisztusnak a bűn okozta elidegenedést és szenvedést túlcsoorduló módon meghaladó szeretete garantálja a teremtés végső jóságát. Ilyen módon Balthasar nemcsak a Fiú, hanem Krisztusnak a teremtésközvetítő szerepéről is beszél.¹⁰

Az egyén szabadságát ebben a kontextusban értelmezhetjük. Isten valóban párbeszédre képes lényeket teremt, akiket valós szabadsággal ajándékoz meg. Ezt a véges szabadságot pedig a többiek véges szabadságának terében éli át. Az ember nem érthető meg, ha teljesen autonóm lényként tekintünk rá, aki magában hordozza szabadságának minden lehetőségét. Szabadságunk mértéke a velünk szemben álló „Másik” magatartásától függ, aki befolyásolva, esetleg testi-lelki kényszerrel alkalmazva szűkítheti, szinte teljesen meg is béníthatja szabadságunkat, vagy elfogadással és nyitottsággal fordulva felénk lehetővé teheti, hogy igazi önmagunk lehessünk. Minél inkább szeretettel fordulunk egymás felé, annál inkább megnyitjuk egymásnak a szabadság terét. Ez a tér a szabadság kibontakozására tehát a kölcsönös szeretetkapcsolatban, a kölcsö-

⁹ Vö. PUSKÁS ATTILA: *A teremtés teológiája*, i. m., 169–171.

¹⁰ Vö. KERESZTY RÓKUS O. CIST. – PUSKÁS ATTILA: *Jézus Krisztus. Krisztológiai alapvetés*, Szent István Társulat, Budapest, 2015, 351.

nös önjándékozásban tárul fel. A szeretet szabaddá tesz. Ebből a nézőpontból válik érhetővé, hogy Istenhez közeledve nem elveszíti önmagát és saját szabadságát az emberi személy, hanem az isteni szabadság végtelen terében találja magát. A Szentháromság belső élete ugyanis a szeretet teljessége, amely a szabadság végtelen terét is jelenti. Krisztusban erre a szabadságra vagyunk meghíva.¹¹ Ennek fényében érthető, hogy az Isten által az embernek ajándékozott küldetés, ahogyan azt majd a későbbiekben látni fogjuk, nem az ember szabadságának megsértését, korlátozását, hanem legteljesebb szabadságának lehetőségét jelenti. Amikor Isten a véges szabadságnak megadja saját identitását, akkor nem hagyja a választási lehetőségek megőrzésére való törekvés ürességében, hanem felszabadítja valódi és pozitív értelemben vett szabadságának elérésére, amennyiben kimondja neki teremtésének értelmét és létének célját.

1.2. A személyes lét kibontakozása

Az emberi élet sajátos életút során bontakozik ki egy olyan folyamatban, amelyben az egyén újra és újra más-más szerepekben találja magát. A szellemi szubjektum ezekben a szerepekben válik önmagává. Az egyes élethelyzetek és feladatok nem hagyják őt érintetlenül, nem változathatók ruhához vagy jelmezhez hasonlóan, hanem nyomot hagynak benne. A viszonyunk ezekhez a szerepekhez kettős, mert egyszerre vonzó, hogy beleolvadjunk szerepünkbe, azonosuljunk vele, hogy az adott szerep identitást kölcsönözzön számunkra, és egyszerre idegenkedünk ettől az azonosulástól, mert senki sem tud nekünk garanciát nyújtani arra, hogy az adott szerepben valóban kibontakozhatunk, senki sem tudja megígérni, hogy a legjobb lehetőségünket választjuk.¹² A kérdés az, honnan kaphat mégis az ember olyan identitást, olyan szerepet az élet drámájában, amelyben valóban önmagává válhat, amelyben énje kiteljesedhet. Nem nyújthat ilyen biztos támpontot sem a biológiai struktúránk, sem a társadalmi környezetünk, sem az emberi kapcsolatrendszerünk, sem pedig önmagunk.

Végérvényes identitást és szerepet az adhat az embernek, aki őt tökéletesen ismeri és szereti, sőt valójában csakis az, aki garanciát képes vállalni arra, hogy bármilyen körülmények adódnak is élete során, képes lesz kibontakoztatni sajátos énjét. Ez a valaki pedig egyedül Isten lehet. Isten az, aki végérvényes

¹¹ Vö. HERMANN STINGLHAMMER: A dialogikus szabadság: kulcs a Theodramatik megértéséhez, *Communio* 26 (2018/3–4) 76–86.

¹² Vö. PUSKÁS ATTILA: *Az isteni szeretet és az ember önazonossága*, i. m., 137.

identitást, sajátos szerepet ajándékoz az embernek az üdvtörténetben. Istennek ez a személyes szava az, amelyben a szellemi szubjektum megkapja végső identitását, az ember ebben a szóban fedezi fel saját személyének lényegét és célját, ezáltal válik valóban személlyé.

„Ezt egyedül az abszolút Alany, Isten adhatja meg. Ez akkor történik meg, amikor Isten megszólít egy szellemi szubjektumot, és elmondja neki, ki ő, és mit jelent az ő léte az örök és igaz Isten számára, valamint megmutatja létének célját, amely egy sajátos és Istentől megerősített küldetést jelent. Ekkor mondhatjuk egy szellemi szubjektumról, hogy személy.”¹³

Isten az embert eleve párbeszédre képes létezőnek teremtette. Ebben ragadható meg az ember kitüntetett helye az egész teremtésben. Ő az egyetlen, aki Isten partnere, aki képes arra, hogy párbeszédbe lépjen teremtőjével. Ez az ember istenképűségének legfőbb sajátossága, legnagyobb ajándéka. Balthasar kiválasztásról, meghívásról és elküldésről alkotott teológiai koncepciójának ez a belső lehetőségi feltétele. Teremtettségénél fogva az ember érzékeny Isten szavára, szívének bensőjében képes meghallani Isten szeretetteljes szavát, hívását, ahogyan azt a *Gaudium et spes* is kiemeli: „A lelkiismeret az ember legrejtettebb magva és szentélye, ahol egyedül van Istennel, akinek szava visszhangzik bensőjében” (GS 16). A hivatás, az identitás felfedezésének éppen ezért kitüntetett helye az imádság, amelyben Krisztus egészen személyes szaván keresztül hangzik el a meghívás. Krisztussal az imában való találkozás, dialógus nyomán fedezzük fel igazi identitásunkat, sajátos új nevünket, amelyben igazi önmagunk tárul fel. Ez az isteni szó nem egy kívülről ránk erőltetett utat, hivatást közöl, hanem lényünk legbenső igazságát, saját magunkat tárja fel számunkra.¹⁴

Az Istentől kapott új név egyben küldetést is jelent. A „Ki vagyok én?” és a „Kivé kell lennem?” kérdések ugyanis szorosan összetartoznak. Jézus esetében is az ő sajátos neve – szeretett Fiú – egyben küldetését is kifejezi, amennyiben fiúnak lenni annyit jelent, mint születni és hálával visszafordulni az élet forrása felé. Ő a tökéletes személy, akiben identitás és küldetés, meggyőződés és tettek teljes egységben vannak egymással. „Jézus emberi létmódjában is azt valószínűsíti meg, ami legmélyebb isteni lényege, vagyis hogy ő a Fiú, aki az Atyától

¹³ HANS URS VON BALTHASAR: i. m., 207. (Sz. D. ford.)

¹⁴ Vö. KORONKAI ZOLTÁN: *The Relationship Between Prayer and Vocation in the Theology of Hans Urs von Balthasar (dissertation)*, Regis College, Toronto, 2007, 37–38.

származik és teljesen felé fordulva él.”¹⁵ Ezzel összhangban a Szentírás számos meghívástörténetében az Isten általi kiválasztás nemcsak új nevet jelent az ember számára, hanem egyúttal egy sajátos küldetés teljesítésére szólító meghívást is. Hasonló módon, amikor egy szellemi szubjektum Isten személyes szava által megkapja identitását, akkor ezzel együtt arra a kérdésre is választ kap, hogy mi végre létezik, mi életének a célja, mi az ő sajátos hivatása.¹⁶

Arra a kérdésre tehát, hogy „Ki vagyok én, s mi végre létezem?“, Isten az, aki választ tud adni, ő az, aki olyan identitással tudja megajándékozni az embert, amelyben személyes léte kiteljesedhet. A továbbiakban arra keressük a választ, hogy miben áll ez az identitás, mi a megváltott ember szerepe Isten üdvtörténeti drámájában.

2. SZEMÉLYNEK LENNI KRISZTUSBAN: A RÉSZESEDÉS

Jézus Krisztus nem csupán mintája, hanem forrása is a szellemi szubjektum személyes létének, általa nyeri el az ember Istentől végső identitását. Ennek a gondolatnak nagy hagyománya van a kereszténység történetében, és különösen Pálnál jelentős, de a keresztység és az eucharisztia teológiáját is szorosan érinti. Balthasar újdonsága abban ragadható meg, hogy a Krisztus egyetlen küldetésében való részesedéshez köti az ember személyes létének kibontakozását. Az Atya ugyanis nem Krisztustól függetlenül közli a szellemi szubjektummal identitását, hanem Jézus Krisztusban, rajta keresztül a Szentlélek tevékenysége által. A következő pontokban azt vizsgáljuk, hogyan tud az emberi személy Jézus küldetéséből és így személyes létéből részesedni.

2.1. *A csodálatos csere misztériuma*

A csodálatos csere kifejezés az atyák szótérológiájának fontos eleme, amelylyel hatékonyan tudták kifejezni, mit jelent Krisztus megtestesülése, élete, halála és feltámadása az emberiség számára. Balthasar Iréneuszt és Atanázst idézi, amikor meg kívánja világítani a *csodálatos csere* értelmét: „Ő lelkét adta a lelkünkért, testét adta a testünkért, és kiárasztotta az Atya Szentlelkét, hogy

¹⁵ GIBBERT GRESHAKE: i. m., 29.

¹⁶ Vö. PUSKÁS ATTILA: *Az isteni szeretet és az ember önazonossága*, i. m., 140.

megvalósítsa az egységet és a közösséget Isten és ember között”;¹⁷ „Amint ugyanis az Úr testbe öltözve emberré lett, úgy tesz bennünket, embereket Istenné az Ige azzal, hogy felkarolt minket teste által, és az örök élet örökösivé leszünk.”¹⁸

Az egyház nyugati fele a görög nyelvű hagyomány „csodálatos csere”-gondolatát főleg Canterburyi Szent Anzelm szótériológiája nyomán helycsereként kezdte értelmezni. Eszerint az Istent ért megbántásokért az ember nem képes elégtételt adni, ugyanis Istent bántotta meg, és a megbántás súlya a megbántott személy méltóságával arányos. Emiatt Istennek elégtételt csak maga Isten szolgáltat, viszont nem Isten tartozik elégtétellel, hanem az ember. Ezért szükséges, hogy Isten emberré legyen, és emberként adjon Istennek elégtételt az emberi nem bűneiért.¹⁹ Eszerint Jézus Krisztus istenemberként a bűnös ember helyére lép, és így szerez megváltást számára. Az ember maga tehát nem tud hozzátenni a megváltás művéhez, hiszen Istennek egyedül Isten adhat elégtételt. Balthasar azt javasolja, hogy Anzelm elégtételelméletét tágabb kontextusban szemléljük, Krisztus ugyanis nem csupán formálisan veszi át a bűnös helyét, hanem az emberiség fejeként valóban egy lesz közülünk. A Fiú szolidaritást vállal velünk, s oly módon lép a bűnös ember helyére, oly módon áll mellé, hogy szolidaritásában, szeretetében eljut a bűnös ember fájdalmas helyzetével való azonosulásig.²⁰ Ily módon nyer értelmet az egész Újszövetségben olyan jelentős „értünk” kifejezés is, amely nem azt jelenti, hogy Krisztus szenvedett és meghalt helyettünk, mintha nekünk nem kellene már szenvedni és meghalni, aminek tapasztalatunk is ellentmond. Inkább azt fejezi ki, hogy a kereszten szenvedve Krisztus osztozott a bűnös ember sorsában, osztozott a szegényekkel, a kitaszítottakkal, a bűnösökkel és az emberi szenvedés legmélyével is. Jézus nem egyedül tevékenykedett és szenvedett az emberért, hanem együttműködik és együtt szenved vele. A *csodálatos csere* gondolata ebben az összefüggésben *osztozást* jelent; Isten Fia osztozott a mi sorsunkban, ezért mi is osztozhatunk az ő sorsában, vagyis Istennek ajándékozott életében, megváltó halálában és feltámadásában. Balthasar megfogalmazásában: „Ezen az úton a második Ádám megnyit egy teret a keresztny küldetés számára,

¹⁷ IRÉNEUSZ: *Adversus haereses*, V, 1,1, [online] <http://www.earlychristianwritings.com/text/irenaeus-book5.html> [2019. 04. 10.] (Sz. D. ford.)

¹⁸ SZENT ATHANASZIOSZ: Harmadik beszéd az ariánusok ellen 34, in Vanyó László (szerk.): *Szent Athanasziosz művei*, Szent István Társulat, Budapest, 1991, 281.

¹⁹ Vö. KERESZTY RÓKUS O. CIST. – PUSKÁS ATTILA: *Jézus Krisztus*, i. m., 274–276.

²⁰ Vö. THOMAS KRENSKI: *Krisztus minden felől. Hans Urs von Balthasar párbeszédei*, Sík Sándor Kiadó, Budapest, 2005, 88–90. (ford. Lázár Kovács Ákos)

amelyben az – »Krisztusban« – osztozni képes Krisztus megváltó művében és szenvedésében a viláért.²¹ Így érthetőek meg Szent Pál szavai: „Örömmel szenvedek értetek, és testemben kiegészítem, ami Krisztus szenvedéséből hiányzik, testének, az Egyháznak javára” (Kol 1,24). Az ember üdvösségéhez elengedhetetlen az osztozás Krisztus sorsában, aki azáltal mentett meg és üdvözített bennünket, hogy maga is osztozott sorsunkban. Kereszténynek lenni tehát annyit jelent, mint éltünkét másokért odaajándékozni, hiszen saját életünket is Krisztus szeretetteljes önajándékozása által nyerjük el. Az életünket elajándékozunk, mert mi magunk is ajándékba kaptuk. Ezáltal jön létre a keresztény közösség.²² Gyönyörűen fejezi ki a *csodálatos cserének* ezt a titkát az eucharisztia, amelyben felajánljuk munkánk gyümölcsét, a kenyeret és egész életünket, hogy aztán az élet kenyerét, Krisztus testét kapjuk vissza. Ez az osztozás misztériuma.

2.2. A keresztény ember léthelyzete: Krisztusban lenni

Balthasar kiemeli, hogy Pál szótériológiájában központi jelentősége van a „Krisztusban – *en Khrisztói*” kifejezésnek. Ez Balthasar nézőpontjából azt a cselekvési és életteret jelöli, amely által az egyes ember részesedhet Krisztus egyetemes küldetésében, és ezzel egyidőben valódi személlyé válhat. Maga Krisztus tette lehetővé megváltó műve által, hogy vele, benne lehessünk. Krisztusnak ez a műve választ vár az embertől, osztozásra, együttműködésre hívja, mert ő maga bennünk akar jelen lenni, tanítani, gyógyítani és folytatni megváltó művét. Szent Pál a következő módon foglalja mindezt össze: „Hiszen a törvény által meghaltam a törvénynek, hogy az Istennek éljek, mert Krisztussal engem is keresztre feszítettek. Élek, de már nem én, hanem Krisztus él énbennem” (Gal 2,19–20a). Ez az idézet Páltól különösen is alkalmas arra, hogy Balthasar teológiai nézőpontját megértsük: Krisztus úgy részesíti Pált saját küldetésében, hogy egyrészt Pál saját maga marad, szabad és felelős, szellemi szubjektum, másrészt viszont részesedve Krisztus életében és küldetésében valódi személlyé válik, aki sajátos módon együttműködik Krisztussal, a fővel mint az ő testének tagja. Pál kiválasztása, meghívása és élete modellként szolgál minden hívő számára, mert „az összes hívőre igaz, hogy hasonló kivá-

²¹ HANS URS VON BALTHASAR: i. m., 241. (Sz. D. ford.)

²² Vö. ANCSIN ISTVÁN: Az emberlét poláris struktúrája Hans Urs von Balthasar teológiájában. Egyén és közösség, in *In memoriam Hans Urs von Balthasar*, Sapientia füzetek 10., Vigilia, Budapest, 2007, 158–171, 167.

lasztásban osztoznak; egyikük sem élhet önmagának, és mindannyian Krisztusban-létük által válnak személlyé”.²³ Korintusiakhoz írt levelében így fejezi ki ezt a misztériumot Pál: „Krisztus szeretete ösztönöz minket, hiszen arra a meggyőződésre jutottunk, hogy ha egy mindenkiért meghalt, akkor mindenki meghalt. És ő azért halt meg mindenkiért, hogy akik élnek, ne maguknak éljenek, hanem annak, aki értük meghalt és feltámadt” (2Kor 5,14–15).

Balthasar hangsúlyozza, hogy Pál a görög *toi* szót használja, amikor arról beszél, hogy akik élnek, ne maguknak éljenek, hanem *annak*, aki értük meghalt és feltámadt. A szónak azonban van egy mellékjelentése is a görögben, amely Pál teológiai mondanivalója szempontjából nem mellékes. Úgy is fordítható ugyanis, hogy valaki által, valakin *keresztül*. Hasonlóan a következő helyen: „Közülünk ugyanis senki sem él önmagának, és senki sem hal meg önmagának. Mert, ha élünk, az Úrnak (az Úr által) élünk, ha meghalunk, az Úrnak (az Úron keresztül, az Úrban) halunk meg. Tehát akár élünk, akár meghalunk, az Úréi vagyunk” (Róm 14,7–8).²⁴ Ebben foglалható össze a keresztény ember hivatása: Krisztussal, Krisztusban élni, vele együtt meghalni és életre támadni. Ezt jelenti Pál kifejezése: „Krisztusban”.

Jézus az a valaki, akiben már mindig is az emberiség visszatérése történik az Atyához. Ő az üdvtörténet főszereplője, mindenki más, akár előtte, akár utána élt, ebből a szerepből kap egy részterületet. Ő mindig is az Atya szeretett Fia, akiben minden ember bekapcsolódhat az üdvtörténetbe, Isten és ember drámájába.²⁵ Balthasar így tud jelentést adni Jézus szavainak: „Bizony, bizony, mondom nektek, mielőtt Ábrahám lett volna, én vagyok” (Jn 8,58). Vagy ahogyan ugyanezt megfogalmazza Keresztelő János: „Ő az, akiről én megmondtam: Utánam jön egy férfi, aki nagyobb nálam, mert előbb volt, mint én” (Jn 1,30).²⁶ Krisztus megváltó művét követően pedig az egyház tagjai azok, akik arra vannak meghíva, hogy Krisztus életében, sorsában és küldetésében osztozzanak, ezáltal pedig részesüljenek Krisztus személyes létében, és maguk is személlyé legyenek. Mindez nem feloldódást jelent, a személyiség elvesztését, hanem épphogy kiteljesedést, a Szentlélek ugyanis úgy egyesíti a számtalan embert Krisztusban, hogy egyediségüket megőrzi, sőt kiteljesíti.

²³ HANS URS VON BALTHASAR: i. m., 248. (Sz. D. ford.)

²⁴ Vö. HANS URS VON BALTHASAR: i. m., 248.

²⁵ Vö. SZABÓ FERENC: *Hans Urs von Balthasar. Válogatás a teológus műveiből*, Mai írók és gondolkodók 3., Róma, 1989, 41–42.

²⁶ Vö. HANS URS VON BALTHASAR: i. m., 268–269.

Krisztus tehát cselekvési teret nyit meg az Isten-dráma szereplői számára megváltó művével, amely egyszerre személyes és személylyé tevő tér.²⁷

3. KIVÁLASZTÁS, MEGHÍVÁS ÉS ELKÜLDÉS

Isten személyesen gondoskodik az általa teremtett emberről, kiválasztja, meghívja és elküldi, hogy Fiának küldetésében osztozva, saját szerepet betöltve szellemi szubjektumból személylyé lehessen. A továbbiakban is Balthasar nyomába szegődve keressük a kiválasztás, meghívás és elküldés mozzanatainak jelentését. Balthasar a következő kiindulópontot tárja elénk ennek a három mozzanatnak a vizsgálatához:

„A Krisztus által megnyitott cselekvési térben a teremtett szellemi szubjektumok teológiai értelemben vett személyekké, az Isten-dráma társszereplőivé válhatnak. Nem képesek ebbe a térbe belépni saját maguktól, és ha egyszer bebocsátást nyernek is, még kevésbé képesek kiválasztani teológiai szerepüket. Azonban ahogy kimutattuk, ez olyan tér, amelyen keresztül Krisztus szabadságot teremt és tart fent Istenben. És amennyiben az ember készségesen elfogadja, megerősíti és jóváhagyja a kiválasztást, meghívást és elküldést, melyet Isten az ő szuverén szabadságában felajánl neki, akkor birtokába jut a legjobb lehetőségnek, hogy személylyé váljon, hogy megragadja saját lényegét és lényének azt a legbensőbb elgondolását, amely máskülönben felfedetlen maradna.”²⁸

Az ember tehát Istentől kapja szerepét az Isten-drámában, és a szellemi szubjektumból való átmenet a személyes létbe fokozatosan, történelmi módon közvetített formában megy végbe. Az egyén számára küldetésének kinyilvánítása nem a létevel együtt adott, hanem az Istennel való kapcsolatában válik megragadhatóvá, abban adatik hírül.²⁹ Ez a fokozatos kibontakozás és elrejtettség különösen is szemléletes a csecsemőkeresztelés gyakorlatában, amikor egy potenciális szellemi szubjektum lesz az egyház tagja annak ellenére, hogy személyes öntudata még alakulóban van, szabadsága csak csíraszerűen tulajdona, és képességei, adottságai még rejtettek.³⁰

²⁷ Vö. uo. 249.

²⁸ Uo. 263. (Sz. D. ford.)

²⁹ Vö. PUSKÁS ATTILA: *Az isteni szeretet és az ember önazonossága*, i. m., 146–148.

³⁰ Vö. HANS URS VON BALTHASAR: i. m., 263.

A Szentírás tanúsága szerint az Istentől kapott meghívás és küldetés sokszor váratlanul jelenik meg, nem lehet kiszámítani annak megérkezését. Gondoljunk csak Ábrahám vagy Mózes történetére, a próféták meghívására. Isten váratlanul cselekszik, mi több, sok esetben emberileg nem tűnnek alkalmasnak ezek a személyek a rájuk bízott feladatra, például személyes tulajdonságaik, betegségeik vagy társadalmi helyzetük miatt.³¹ Ennek fényében a Szentírás alapján nem képviselhető, hogy pusztán a természetes adottságok alapján felfedezhető lenne küldetésünk, melyre Isten teremtett bennünket. „Istennek az emberhez intézett hívása mindig újra felhangzik, ráadásul a megszólítottak olyasmire kapnak meghívást, aminek a megvalósítására saját erejükből nem lennének képesek: önmaguktól sem »előidézni«, sem követni nem tudnák ezt a hívást.”³² Lehetséges, hogy Isten akarata harmonizál az adott személy természetes hajlamaival, vágyaival, de az is lehet, hogy ellentétes azokkal, ahogyan az számos próféta történetében megjelenik.³³

A kiválasztás és meghívás nemcsak váratlanul, de nagyon direkt módon érkezik el a választottakhoz. Gyakran valamilyen látomás keretében vagy valamilyen álom formájában. Isten közvetlenül hívja meg választottjait, s ez még akkor is igaz, amikor van szerepe valamiféle közvetítésnek is. Ilyen például Dávid felkenése Sámuel által, vagy Ananiásnak Pálról való gondoskodása. Isten akaratának közvetítői egészen konkrét és világos utasítást kapnak az Úrtól, hogy a kiválasztott személy felé kiválasztását tolmácsolják és megjelenítsék. Ezek alapján úgy tűnik, hogy minden egyes hivatás esetében, amelyben az egyház valakit kiválaszt egy sajátos szolgálatra, legalább a jelölt személynek vagy az előjárónak bizonyosnak kell lennie afelől, hogy Isten erre a szolgálatra kiválasztotta és meghívta.³⁴

A Szentírás is tanúskodik róla, hogy számos esetben találkozik Isten hívása a kiválasztott személy ellenkezésével. Ezekben a helyzetekben lesz világos, hogy az embernek szabadságában áll elutasítani Isten hívását. Egyes esetekben ez az elutasítás véglegesnek bizonyul, mint Saul király vagy a karióti Júdás élettörténetében, máskor azonban, habár elbukik a kiválasztott személy, és időlegesen kiszakad hivatásának teréből, mégis – annak erejében – visszatér kiválasztottságához. Az Ó- és Újszövetségben ilyen Dávid király és Péter

³¹ Mózes arra panaszkodik, hogy nem tud rendesen beszélni, Dávid túl fiatal, Sára és Erzsébet meddő, a Názáreti Mária pedig nem ismer férfit. Isten mindezek ellenére választja ki őket.

³² GIBBERT GRESHAKE: i. m., 9–10.

³³ Vö. KORONKAI ZOLTÁN: i. m., 33.

³⁴ Vö. HANS URS VON BALTHASAR: i. m., 265.

apostol alakja. Mi történik az emberrel, mit jelent számára, ha elutasítja Isten hívását? Ebben a kérdésben Balthasar óvatosan fogalmaz, Szent Pál ugyanis arról tanúskodik, hogy Isten nem bánja meg kegyelmi adományait (vö. Róm 11,29). Isten hívása tehát végleges, így annak elutasítása megnyitja az elkárhozás terét, amelyből haláláig képes az ember kilépni Isten felajánlott kegyelmének erejében, azonban választása véglegessé válik halálában. Az Isten által adott és az ember által elfogadott hivatást a szellemi szubjektum személylétevé aktusaként értelmeztük. Ebben a kontextusban a személyes hivatásnak, identitásnak az elutasítása a személyes lét kibontakoztatásának elutasítását is jelenti, melynek következtében a szellemi szubjektum torz alakot ölt, személyes létében csorbát szenved, vagyis végső soron a kárhozattal állapotába jut.³⁵ Ebben Balthasar gondolkodása összecseng a kárhozatról alkotott perszonalista értelmezésekkel.³⁶

Élete során az emberi személy fokozatosan közelíti meg a küldetésével való egyre teljesebb azonosulást. Sőt, a szellemi szubjektum Én-je és az őt személylétevé tevő Krisztus személyében fennálló sajátos hivatása közötti távolság annak lehetőségét is magában hordozza, hogy az egyes ember csak félig meddig teljesíti küldetését, vagy akár azt teljességgel vissza is utasítja, ahogyan arra már utaltunk. A küldetés végrehajtása, a személyes hivatás kibontakoztatása tehát az egész emberi életet felölelő feladat. Az egyén életében ez mindig egy szociális térben és fokozatosan bontakozik ki. Ez a kibontakozás igényli a kiválasztott személy teljes egészét minden szellemi és fizikai erejével együtt.³⁷ Ebben a folyamatban érhető tetten, ahogyan az egyes ember egyre inkább azzá válik, amire Isten hívja őt, és egyre kevésbé marad saját elgondolásainak és önzésének rabja. Mások szolgálatában egyre inkább azonosul ezzel a sajátos hivatással, így Krisztus küldetésében részesedve egyre inkább önmagává válik Krisztusban, megvalósítva személyes létének legjobb lehetőségét.

³⁵ Vö. HANS URS VON BALTHASAR: i. m., 266–267.

³⁶ A személy perszonalista értelmezése alapján a pokol a magány, a teljes önmagába zárkózás állapota, amelyben az egyén bűnei következtében elidegenedik minden másik személytől, így Istennel is megszakítja kapcsolatát. Az elkárhozott részesedik a létben továbbra is, de az őt eredetileg személylétevé tevő Én-Te kapcsolattól elzárkózva torz személylétevé válik, úgymond *antiszemély* lesz.

³⁷ Vö. GISBERT GRESHAKE: i. m., 22. Az embert Isten „közreműködő” szerepre hívja, nemcsak tevékenykedik, hanem reagál is. Az egyén sajátos hivatásának teljesítése nem képzelhető el az Isten szavára, újra és újra felhangzó hívására való folytonos figyelem nélkül. Greshake szerint bízhatunk abban, hogy Isten nem hagy bennünket magunkra, hanem valóban mellénk szegődik életünk útján.

Összeségében az emberi személy kiválasztottságának, meghívásának és elküldésének a próbaköve az, hogy önmagába záródó létéből képes-e kilépni Krisztus személyébe tevő terébe. Képes-e napról napra igent mondani arra a küldetésre, amelyben személyé válhat Krisztusban, amely által azzá válhat, aki mindig is volt Isten szemében. Balthasar szavaival:

„Ebben [a folyamatban] valamennyire mindannyian érintettek vagyunk (és ez magában foglalja Máriát is, akit nem érintett az áteredő bűn), amennyiben a mi cselekvésünk e cselekvési térben, amely Krisztus, abban áll, hogy született identitás nélküliségünkben egy mindig szorosabb közelítésben eljussunk a tökéletes identitáshoz. Ez a célja Krisztus-követésünknek, Krisztusban áll fenn ugyanis ez az identitás.”³⁸

3.1. Meghívás és küldetés a közösségben

A küldetését vállaló személy Krisztus megváltó művében együttműködve a másik ember számára is megteremti a szabadságban való cselekvés terét. Az egyén és közösség viszonyának vizsgálatokor Balthasar felhívja a figyelmet Isten következetességére, aki mindig egy-egy személyt szólít meg, neki ad küldetést, de a sajátos feladat mindig egy nagyobb közösséggel áll kapcsolatban. Az egyén küldetése egy közösséghez szól, és ennek a közösségnek az üdvösségét kívánja Isten előmozdítani. Ez adja meg tehát a keretet az egyes ember küldetéséről való gondolkodásunknak is. Példaként említi Balthasar Ábrahámot, aki személyes meghívást kap, de az ígéretek egy nagy népről és minden nemzet üdvösségéről szólnak. Ugyanígy Mózes is személyes küldetést kap Istentől, de hivatása arra vonatkozik, hogy Izrael megszabadításának „eszköze” legyen Isten kezében. Isten szándéka ugyanis kezdettől fogva nyilvánvaló, ő az egész emberiség üdvét akarja.³⁹

Balthasar úgy szemléli Krisztus testét, az egyházat, mint amelyben sajátos feladatok léteznek. Ezeknek a kifejezett egyházi küldetéseknek az archetípusai Mária, Péter, Pál, János, a szeretett tanítvány és Jakab. Az egyházban léteznek látványos küldetések, hivatások, de létezik számos egyéb rejtett, csak a személy és Isten kapcsolatában felfedezhető hivatás is, amelyek Krisztus misztériuma révén mégis az egész közösség javáért vannak, és az üdvösség művét

³⁸ HANS URS VON BALTHASAR: i. m., 270–271. (Sz. D. ford.)

³⁹ Vö. uo. 275–278.

szolgálják. A Jelenések könyvének száznegyvennégyezer igaza őket jelképezi. A keresztény ember részesül Krisztus megváltó küldetésében, és egy közösség tagjaként imájával, szeretetével, szenvedésével valóban a többi ember életét, üdvösségét szolgálja.⁴⁰

Ez a Krisztus életében és küldetésében való részesedés valósítja meg az egyházat, amely a szentháromságos önátadó szeretet képeként van jelen a világban. Az egyén ugyanis annyiban képes közösséget alkotni a többiekkel, amennyiben képes önmagát másoknak ajándékozni, illetve mások önján-dékozását befogadni. Ez a dinamika határozza meg minden közösség minőségét.⁴¹ Ennyiben az emberi közösség valóban a Szentháromság képe, hiszen az isteni élet szeretetegysége pontosan abban ragadható meg, hogy a Szentháromság személyei kölcsönösen átadják önmagukat egymásnak, és egyúttal megajándékozhatóvá is teszik magukat a másik által.⁴²

Minden egyes megkeresztelt ember a szeretet teljességére van meghívva, a szeretet mértékében nem különböznek a különféle küldetések. O'Donnell értelmezésében Balthasar a hivatások különböző formáit a paradicsomi állapottal és annak széttörésével hozza összefüggésbe. Az ember eredeti épsége ugyanis azt jelentette, hogy magát teljes egészében képes volt a szeretetben átadni Istennek, ez az állapot a szegénység és a gazdagság, az engedelmisség és a szabadság, a tisztaság és a termékenység egysége volt. Felfedezhetjük ezt a dinamikát Jézus fiúi engedelmisségében, amely egyszerre jelent szabadságot, és Mária tisztaságában is, amely egyszerre lett termékenység Jézus születésekor. De a bűn miatt elveszett az embernek ez az eredeti integritása, és ezzel együtt a korábban egységes, szeretetre való emberi hivatás különféle utakra szakadt, habár tartalma azonos maradt.⁴³

Az egyik út a papi és szerzetesi élet. Balthasar szerint ezeknél a hivatásoknál különösen is fontos Isten kezdeményező szerepe, ahogyan ez Jézus földi működésében is megjelenik, amikor egyeseket kiválaszt szorosabb követésére, míg másokat visszautasít (vö. Mk 5,18–19). A szerzetesek és papok arra vannak meghíva, hogy a tanítványokhoz hasonlóan egészen szorosan kövessék őt, és életformájukkal megjelenítsék az elveszett paradicsomi állapot integritásának egyik oldalát. Ez a szoros követés egyben a kereszt felvállalását

⁴⁰ Vö. uo. 178–182.

⁴¹ Vö. ANCSIN ISTVÁN: i. m., 162–163; 167–168.

⁴² Vö. PUSKÁS ATTILA: *Téremtés a szentháromság szeretetéből*, i. m., 90.

⁴³ Vö. JOHN O'DONNELL: *Hans Urs von Balthasar*, The Liturgical Press, Collegeville, 1992, 127–128.

is jelenti, amelyben az ember az Atya akaratára való hagyatkozásért lemond autonómiájáról, Krisztus misztikus testének egységéért a fizikai egyesülésről, míg szegénysége által helyet ad Istennek, hogy ő megajándékozza az élet teljességével.⁴⁴

A másik hivatástípus a laikus állapot az egyházban. Ahogy korábban mondtuk, a laikus hivatású ember is a szeretet tökéletességére hivatott, és ez a hivatás sem független az evangéliumi tanácsoktól. A krisztushívők ugyanis meghívást kapnak, hogy Isten országának részeseként Krisztust vigyék el a társadalomba, a teremtett világ minden részére. A kegyelem, vagyis Isten hatékony jelenléte a megkeresztelt ember szívében képessé teszi őt, hogy az anyagi javakba ne ragadjon bele, hanem Isten uralmát építse általuk, hogy szexualitását a tökéletes szeretet perspektívájába állítsa, és hogy saját akaratát ne tartsa abszolútnak, hanem istengyermekségének tudatában bátran keresse Isten szeretetteljes akaratát. A keresztény ember arra hivatott, hogy Isten országát valósítsa meg ezen a világon, tudva, hogy annak beteljesedését Istentől kell remélnie.

Balthasar hivatásokról szóló teológiájához szorosan kapcsolódik a házasság életállapotának az értelmezése. A házasságban különös erővel érhető tetten a kölcsönös szeretet egymást megajándékozó dinamikája, hiszen a házastársak egymás boldogságának szolgálatára köteleződnek el. Ez az önátadó szeretet pedig mindig termékeny, valamilyen módon élet születik belőle. Csodálatos lenyomata ez a teremtésben a Szentháromság misztériumának, amennyiben két személy kölcsönös önátadásából egy új személy születik. Balthasar azonban egy másik képet is nagyon jelentősnek tart a házasság lényegének megértésével kapcsolatban, ez pedig Krisztus és az egyház kapcsolata.⁴⁵ Ahogyan Krisztus testét adta jegyeséért, az egyházért a kereszten, úgy a férfi is átadja magát feleségének, aki befogadja férjének önátadását, és ebben a befogadásban fejezi ki önmaga viszontajándékozását.

A világi hívők keresztény küldetésének Balthasar nagy jelentőséget tulajdonított, annak megértését és előmozdítását valóban szívügyének tarthatjuk. A II. Vatikáni Zsinat tanításával összhangban Balthasar is úgy szemléli a keresztény embert, mint aki magától Krisztustól kapja sajátos hivatását, küldet-

⁴⁴ Vö. uo. 129–131.

⁴⁵ Vö. JOHN O'DONNELL: i. m., 135–137.

tését az egyházban keresztsége által.⁴⁶ Ez a meggyőződés érthető, ha tekintetbe vesszük Balthasar küldetesközpontú személyfogalmát. Ezzel a nézőponttal jól megalapozható a hívőknek a hierarchiához rendelt viszonya, amelyben elsősorban nem alá- vagy fölérendeltséget kell keresnünk, hanem egymásért rendeltséget, amelyben mindenki az egyetlen Krisztus tagja, küldetését személyesen az Úrtól kapja, és az ő személyében és küldetésében részesedve szolgál az egyházban a maga sajátos helyén.⁴⁷

A hívők különféle küldetései között pedig a Szentlélek teremt egységet, ő hozza létre a kommuniót az egyházban. A Szentháromság belső életében ugyanis a Lélek úgy kapcsolja teljes egységbe az Atyát és a Fiút, hogy a közöttük lévő különbözőséget nem szünteti meg, hanem megőrzi. Ennek mintájára a Lélek az egyházban az egyes szolgálatok gazdagságával Krisztus egyetlen küldetésének végtelen mélységét bontja ki úgy, hogy közben minden egyes keresztényt Krisztusban egyesít. Ez az egység az egyház tagjai számára a Szentháromság életében való részesedést, Krisztus megváltó művében való részvételt, az eucharishtiában megvalósuló egységet és Isten egyetlen Lelkében való közösséget jelenti.⁴⁸

Balthasar azt is kiemeli, hogy az egyháznak mindig figyelnie kell a körülötte lévő világra, ahol Krisztus munkálkodik rejtett módon. Számtalan személyes hivatás által bontakozik ki ugyanis Isten országa. Ahogyan Krisztus részesíti az egyházat saját életében, úgy kell az egyháznak is felkínálnia az üdvösségben való részesedést a világ számára szentségi jelenléte által, nem megfélemlítve arról, hogy Krisztus sajátos küldetést adhat egyeseknek és közösségeknek is, akár az egyházon kívül is, és hogy a világ Világosságát megjelenítő egyház felfedezheti ezt a Világosságot ott is, ahová eredetileg elvinni tervezte.⁴⁹

4. ÖSSZEGZÉS

„Ki vagyok én?” „Mi az életem értelme?” Tanulmányomban arra tettem kísérletet, hogy Hans Urs von Balthasar nyomába szegődve feltárjam, hogyan

⁴⁶ Vö. GISBERT GRESHAKE: i. m., 20–21. Greshake szerint Balthasar kifejezett isteni meghívást csak a sajátos hivatások esetében feltételez, mint a papi és szerzetesi hivatások. Kétségtelen, hogy Balthasar különös figyelmet szentel erre a „második” meghívásra, amely Krisztus szorosabb követésére szól.

⁴⁷ Vö. PUSKÁS ATTILA: Az egyház Isten szeretetének erőterében, i. m., 165–193, 189–190.

⁴⁸ Vö. uo. 178–179, 182.

⁴⁹ Vö. HANS URS VON BALTHASAR: i. m., 271–282.

lehetséges választ adni erre a két összetartozó egzisztenciális kérdésre. Balthasar világosan rámutat arra a tényre, hogy egyedül Isten az, aki képes megválaszolni a fenti kérdéseket, ő az egyetlen, aki végérvényes identitást ajándékozhat az ember számára, amely egyben sajátos küldetést is jelent. Mindannyian meghívást kapunk arra, hogy Krisztus sorsában és küldetésében osztozva, az egyház tagjaként ajándékká váljon az életünk Isten és a többi ember számára. Ez a szabadon vállalt elajándékozottság az egyetlen módja, hogy emberi életünk kiteljesedjen, hogy igazi önmagunkká váljunk, és egyben ez a számunkra legalkalmasabb út is mások szolgálatára.